

Utbildningsdepartement
103 33 Stockholm

Diarienummer
0045-2017 1.1.3.2

Datum
2017-04-15

Ert diarienummer
U2017/00057/S

SAKNAD! Uppmärksamma elevers frånvaro och agera

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss och har följande att anföra:

Sammanfattning

Utredningens utgångspunkt om vikten av skolnärvaro för utbildning och hälsa som vuxen ligger i linje med Folkhälsomyndighetens arbete där vi uppmärksammar utbildning som en förutsättning för god hälsa för att minska hälsoskillnader i befolkningen. I vårt yttrande koncentrerar vi oss enbart på utredningens hälsorelaterade aspekter: utsatthet för kränkningar, diskriminering, psykisk ohälsa, skolmiljön och elevhälsovården.

Utredningen hänvisar till studier som pekar på att unga homo-, bi- och transpersoner (hbtq-personer) är särskilt utsatta för kränkningar, våld, diskriminering och psykisk ohälsa och har högre skolfrånvaro jämfört med heterosexuella. Vi saknar dock ett förtydligande om att skolan bör fördjupa sitt arbete för att främja utsatta gruppers hälsa och vill understryka betydelsen av att skolan arbetar aktivt med dessa frågor, inkludera och synliggöra grupperna och därmed även minska frånvaron.

Vi anser att utredningens bedömning att öka elevers delaktighet genom en nationell utbildning för elevskyddsombud är lovvärd, men otillräcklig för att stärka skolmiljön. Det behövs ett hälsofrämjande organisations- och arbetssätt, som genomsyrar hela skolmiljön.

Gällande elevhälsovården stödjer vi utredningens bedömning att tillsätta en utredare för att konkretisera elevhälsovårdens främjande, preventiva och åtgärdande arbete. Vi ser dock en risk med att stanna vid att ensidigt belysa elevhälsovårdens roll och att föreslå nya åtgärder på detta område. I likhet med betänkandet Unga som varken arbetar eller studerar anser vi att det bör tillsättas en utredning med uppdraget att lämna förslag till hur en sammanhängande barn- och ungdomshälsovård, från 0 till 25 års ålder som inkluderar förebyggande och främjande arbete för alla barn och unga, bör utformas.

Folkhälsomyndighetens utgångspunkt

Vi delar betänkandets utgångspunkt om att skolfrånvaro, som innebär att elever inte får sin rätt till utbildning tillgodosedd, är ett allvarligt samhällsproblem. Det finns ett väl belagt samband mellan låg utbildningsnivå och sämre hälsa. Generellt sett förbättras hälsan gradvis med stigande utbildningsnivå. Utbildning utgör således en viktig förutsättning för god hälsa. I detta yttrande utgår vi från myndighetens uppdrag att stödja samhällets arbete i att främja hälsa och förebygga ohälsa. Vi kommer att fokusera på de hälsorelaterade aspekter som uttrycks i kapitel 6 Riskfaktorer för frånvaro, 7 Skolmiljöns betydelse för närvaron och kapitel 10, Elevhälsans viktiga roll.

Folkhälsomyndighetens bedömningar

Vi delar utredningens beskrivning i kapitel 6 av riskfaktorer för frånvaro, såsom kränkningar, trakasserier och mobbning (6.5.6) och besvär av oro, rädsla och nedstämdhet (6.6.3). Samtidigt vill vi

understryka vikten av ett stärkt arbete mot kränkande behandling, trakasserier och diskriminering som en del i arbetet för ökad närvaro. Utredningen hänvisar till studier som pekar på att unga homo-, bi- och transpersoner (hbtq-personer) är särskilt utsatta för kränkningar, våld, diskriminering och psykisk ohälsa och har högre skolfrånvaro jämfört med heterosexuella, men vi saknar ett förtydligande om att skolan bör fördjupa sitt arbete för att främja utsatta gruppers skolnärvaro.

Även Folkhälsomyndighetens rapporter visar att hbtq-personer är särskilt utsatta för kränkningar, våld och diskriminering samt rapporterar betydligt högre andelar av psykisk ohälsa jämfört med övrig befolkning. I synnerhet gäller detta transpersoner -. I den senare gruppen är utsattheten störst i gruppen 15-19 år avseende psykiskt våld, känsla av otrygghet, upplevd sämre livskvalitet och en lägre andel som anger ett bra allmänt hälsotillstånd. Drygt hälften av respondenterna i Folkhälsomyndighetens hälsoundersökning riktad till transpersoner rapporterar att de har lågt förtroende för skolan. Vi anser att utredningens konstaterande om utsatta gruppers riskfaktorer för skolfrånvaro bör förstärkas med att det är av särskild vikt att skolan aktivt arbetar mot diskriminering och kränkande behandling för att minska frånvaron. I detta arbete bör utsatta grupper, såsom hbtq-personer, synliggöras och inkluderas.

I Kapitel 7 redogörs för olika aspekter av skolmiljön som kan främja närvaro och förebygga frånvaro. Bedömningen 7.2.2, att öka elevens delaktighet i form av en nationell utbildning för elevskyddsombud är lovvärd, men otillräcklig. Vi saknar ett helhetsperspektiv på skolmiljön, som inkluderar en hälsofrämjande organisation, där fysisk- och psykosocial miljö och ett hälsofrämjande arbetssätt samverkar och bildar grunden för en god lärandemiljö. En sådan är en förutsättning för skolnärvaro och goda skolprestationer.

I kapitel 10 konstateras att elevhälsovårdens brister i sin roll att bedriva ett hälsofrämjande och förebyggande arbete som även syftar till ökad närvaro. Vi delar utredningens syn på elevhälsovårdens brister, som tidigare har redovisats av Skolinspektionen och Skolverket. Kapitlet utmynnar i bedömningen, 10.8, att regeringen bör tillsätta en särskild utredare som ska föreslå hur elevhälsans främjande, förebyggande samt åtgärdande arbete kan konkretiseras, bl.a. i form av lagstiftning.

Vi ser dock en risk med att stanna vid att ensidigt belysa elevhälsovårdens roll och att föreslå nya åtgärder på detta område. I förlängningen behövs en helhetslösning för en samlad barn- och ungdomsvård på universell, selektiv och indikerad nivå, såsom även föreslås i betänkandet Unga som varken arbetar eller studerar (SOU 2017:9). Vi instämmer i förslaget från betänkandet Unga som varken arbetar eller studerar om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att lämna förslag till hur en sammanhängande barn- och ungdomshälsovård, från 0 till 25 års ålder som inkluderar förebyggande och främjande arbete för alla barn och unga, bör utformas. Vi välkomnar regeringens initiativ att uppdra åt Skolverket och Socialstyrelsen att genomföra ett utvecklingsarbete för tidiga och samordnade insatser för barn och unga (Regeringsbeslut 2017-03-16). Det kan ses som ett första steg mot en hälsofrämjande och sammanhängande barn- och ungdomshälsovård från 0-25 års ålder.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande generaldirektören Anders Tegnell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Anna Bessö samt enhetschefen Johanna Ahnquist deltagit. Föredragande har varit utredare Regina Winzer.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Regina Winzer